

Uniwersalizm apostołstwa laikatu w myśli i działalności Bogdana Jańskiego

Idea apostołstwa świeckich Bogdana Jańskiego, jak na owe czasy nowa i oryginalna, zakotwiczona jest w koncepcji odrodzenia religijnego narodu. Głębokie poczucie przynależności do narodu polskiego jest cały czas widoczne w dziejach życia Jańskiego. Jego dziennik i inne pozostawione dokumenty przenika patrzenie na różne sprawy przez pryzmat narodowy. Nie osłabił tego narodowego patrzenia jego wieloletni pobyt za granicą (do końca życia). Walery Wielogłowski wspominając po latach wielkość Jańskiego pisał o znaczeniu, jakie przywiązywał on do myślenia w kategoriach patriotycznych: „*nie tylko nie bał się mieszać kwestii religijnej z kwestią polskiej niepodległości, ale owszem: Polakom przez polską szybę w niebo patrzeć kazał i od razu w nawróconym człowieku prywatne i publiczne cnoty rozwijał...*”. Naród to przeszłość, dziedzictwo, spadek ojców, który wymaga w całości zachowania. Naród to terażniejszość, niewola, ale także wady i podziały. Naród wymaga chrystianizacji, odrodzenia najpierw religijnego, podniesienia materialnego, kulturalnego i duchowego warstw pokrzywdzonych. Naród to wreszcie przyszłość. Odrodzony w Chrystusie naród, zjednoczony z Kościołem ma swoje miejsce, swoją misję w odradzaniu innych narodów, w budowaniu zgody i pokoju chrześcijańskiego między narodami¹.

Zdaniem Jańskiego do odrodzenia narodu nie wystarcza praca hierarchii kościelnej, ale konieczna jest również praca i zaangażowanie osób świeckich. Temu zagadnieniu poświęca wiele miejsca w swoich pismach, jak również podejmuje wiele praktycznych starań dla urzeczywistnienia swoich planów. Najważniejszymi elementami pracy apostołskiej jest „*żywa, mocna, wskroś przejmująca całe życie wiara, miłość serdeczna i nadzieja niebiańska*”².

Cechą charakterystyczną apostołstwa jest uniwersalizm działania. Myśl o powszechności apostołstwa Jański wyraził słowami: „*Obowiązkiem dobrego chrześcijanina jest pamiętać na odwieczne, niezmiennie powinności, pomnieć także na czasowość (...), aby walczyć w wielkiej krucjacie Boga, o Chrystusa, o miłość, o prawdę, o sprawiedliwość chrześcijańską w polityce i filozofii, w społeczności i własności, w duchu i ciele, w całym życiu publicznym i prywatnym*”³. Apostołstwo chrześcijan świeckich jest więc konieczne w każdym czasie. Stąd Jański wymaga od nich umiejętności odczytywania znaków czasu. W innym miejscu pisząc o apostołstwie wśród emigracji przynagla: „*jeśli na czas nie podejmie się działania, nieprzyjaciele Kościoła*

¹ Por. K. Macheta, *Teologia narodu według założycieli zmartwychwstańców*, Kraków 1980, s. 326-328; K. Wojtowicz, *Bogdan Jański...*, s. 27.

² B. Jański, *Dziennik*, s. 356.

³ B. Jański, *Dziennik*, s. 259.

będą upadać. A więc trzeba co prędzej rozmyślać się, prosić Boga o oświecenie i podejmować odpowiednie działanie". Świadomość, że „na zrealizowanie każdej sprawy jest tylko jeden czas najwłaściwszy przynagla więc do takiej służby Bożej każdego dnia, jakby był pierwszy i jakby był ostatni”⁴.

W myśli Bogdana Jańskiego każdy chrześcijanin jest zobowiązany do apostołstwa i każdy winien je realizować. Dlatego też chciał skutecznie apostołstwo zorganizowane, grupowe, we wszystkich stanach i zawodach. Stąd pragnął mieć w gronie swoich apostołów ludzi różnych zawodów i stanów: bezżennych i żonatych, duchownych i świeckich, wojskowych, artystów, robotników i rolników, których zadania i obowiązki miały zmierzać do jednego celu. Tego typu akcja apostołska dawała szansę skuteczności i szerokiego oddziaływania społecznego⁵.

Działalność apostołska winna przyczyniać się do uświęcenia indywidualnych ludzi, jak i całych społeczeństw i wszystkich spraw życia indywidualnego i społecznego, aby orędzie Chrystusa przenikało wszelką działalność życia ludzkiego. Działalność świeckich kierowana przez Jańskiego szybko rozprzestrzeniła się, bowiem zaangażowani byli w nią ludzie różnych stanów, zawodów i sfer społecznych, dobrze przygotowanych do zadań apostołskich.

Na pierwszym miejscu w działalności apostołskiej postawił Jański utworzenie Katolickiego Uniwersytetu Narodowego. Uważał bowiem, że uniwersytet będzie najlepszym centrum krzewienia idei chrześcijańskich. W dalszej kolejności: seminaria, misje, szkoły i bractwa przemysłowe, domy pokuty i życia kontemplacyjnego. Widział również konieczność zakładania specjalnych kompleksów wiejskich, tzw. „grodów”, które włączą w akcję apostołską wieśniaków. Nie pominął więc żadnej dziedziny życia, gdyż wyznawał zasadę, iż nowoczesne apostołstwo powinno wzorować się na apostołstwie Chrystusa, który został posłany do wszystkich i każdą dziedzinę życia włączył w swoją działalność.

Jański bardzo mocno podkreślał konieczność integralizmu apostołskiego. Głosił hasło łączenia w jedność wszystkich form działania w celu skuteczniejszego realizowania zadań i osiągnięcia celu. Dotyczyło to nie tylko form działania, ale i podmiotu działającego. Apostołowie świeccy mają stanowić duchowo jedną społeczność, która swoim przykładem będzie realizowała swoje posłannictwo w Kościele i świecie⁶.

Uniwersalizm apostołstwa pociąga za sobą powszechność środków i funkcji, które są niezbędne w realizowaniu programu apostołskiego. Jański często pisał o konieczności stosowania możliwie wszystkich środków, jakie są dostępne, aby skutecznie budować Królestwo Boże na ziemi.

⁴ Por. B. Jański, *Mądrość służby...*, nr 92 i 94, s. 46.

⁵ Por. B. Jański, *Dziennik*, s. 704.

⁶ Por. K. Macheta, *Teologia narodu...*, 329.

Przed wszelką formą apostołstwa, na pierwszym planie, jako główny środek jego działalności Jański stawiał modlitwę. Jest ona niezawodnym środkiem, ponieważ sam Chrystus wskazał jej wartość i znaczenie dla apostołstwa. Nawrócenie jest dziełem łaski, a łaskę można wyprosić przez modlitwę. Ten, kto wytrwale się modli jest prawdziwym narzędziem apostołstwa w ręku Chrystusa. Modlitwa postawiona jest na początku wszelkiego apostołstwa również dlatego, że daje siły do pracy i wytrwania w działaniu oraz potrafi przeobrazić całego człowieka.

Drugim istotnym środkiem apostołstwa były osobiste kontakty z ludźmi. Przybierały one różne formy: rozmowy o tematyce religijnej, czy też listy, które obok spraw osobistych zawierały elementy wskazań duchowych. Jański podkreślał często, że apostołstwo przykładu, słowa i pisma możliwe jest w każdej sytuacji i winno być stosowane we wszystkich możliwych okolicznościach oraz dostępne dla każdego człowieka⁷.

Bogdan Jański mocno tkwił we współczesności. Dostrzegał więc wielki wpływ prasy i książki na przemianę mentalności i kształtowanie poglądów społeczeństwa. Ówczesne środki masowego przekazu pragnął włączyć w akcję apostołską świeckich. W „Dzienniku” zaznacza wyraźnie, że druk uważać trzeba za jeden z najważniejszych elementów działania apostołskiego, ponieważ *„Druk jest dzisiaj taką potęgą. Przed tłumem ludzi nic nie będziemy znaczyli, dopóki nie zaczniemy drukować”*⁸. Znając dobrze aktualne problemy współczesnych ludzi twierdził, że należy publikować to, co w danej chwili jest najbardziej potrzebne.

Jański był przekonany, że w kształtowaniu postawy religijno-moralnej chrześcijanina bardzo ważną rolę odgrywa Pismo Święte. Stąd jego hasło: *„Pismo Św. należy uczynić księgą codziennego użytku w czytaniu, rozważaniu i dyskusji”*. Aby jednak można było sięgnąć po lekturę Biblii i właściwie ją rozumieć w języku ludzi współczesnych, należy na nowo ją przetłumaczyć na język ojczysty i zaopatrzyć w krytyczne komentarze⁹.

Podchodząc do idei apostołstwa świeckich bardzo poważnie, Jański pragnął oprzeć je także na podstawach naukowych. Dlatego wysunął konieczny postulat wydawania i rozpowszechniania dzieł naukowych o charakterze religijnym, takich jak: dzieła apologetyczne, katechizmy, historię Kościoła, dzieła ascetyczne, żywoty świętych itp. Zwracał też uwagę, by wydawane dzieła mogły dotrzeć do szerokich mas ludzi i być przez nie należycie rozumiane. Starał się, aby bracia spod znaku apostołstwa posiadali własne wydawnictwa, tak, aby w dziennikach, tygodnikach, periodykach i różnych czasopismach popularno-naukowych zamieszczali swoje artykuły o treści religijnej i formacyjnej¹⁰.

⁷ Tamże, s. 330-331.

⁸ B. Jański, *Dziennik*, s. 497.

⁹ Por. B. Jański, *Dziennik*, s. 504.

¹⁰ Por. B. Micewski, *Bogdan Jański...*, s. 235-237.

Świecki apostoł Wielkiej Emigracji nie zapomniał jednak, że apostołat laikatu na pierwszym miejscu ma cele nadprzyrodzone, tj. pobudzać wiarę, kształtować życie moralne i budować Królestwo Boże na ziemi. Dlatego też na czoło środków działalności apostolskiej wysuwał wyraźnie środki duchowe, a wszystkie inne miały być podporządkowane i służyć głównemu celowi.

Jański zwracał uwagę na niewystarczalność i nieskuteczność pracy duchownych, którzy bez aktywnej pomocy laikatu nie mogą zapobiec postępowi neopogaństwa. Wychodząc ze swym programem akcji laikatu pragnął dopomóc hierarchii kościelnej w zwalczaniu błędnych teorii oraz uczynić całe społeczeństwo Kościoła odpowiedzialnym za jego losy. Ogłaszając swój program pracy apostolskiej, nawiązywał do dawnych tradycji, kiedy cała społeczność chrześcijańska czuła się odpowiedzialną za losy Kościoła. Nie uważał apostołstwa laikatu za formę jedyną czy nadrzędną, przeciwnie, uważał ją za ogniwo we wspólnej działalności apostolskiej Kościoła. Znając smutne doświadczenia z historii Kościoła, pragnął całą akcję apostolską poddać pod posłuszeństwo papieża i Kościoła. Dlatego przed ogłoszeniem swego programu zasięgał informacji u kompetentnych władz, czy taka akcja nie będzie sprzeczna z nauką Kościoła, mając na uwadze troskę o jego jedność. Wychodząc z nowym programem apostolskim nie chciał tworzyć nowej nauki, lecz pragnął ją przystosować do nowych warunków i przekazywać ją przy pomocy środków, którymi dysponują ludzie świeccy.

W myśli Jańskiego, tak pojęta współpraca świeckich z duchownymi miała przynieść wielkie korzyści Kościołowi, podnieść jego autorytet, a naukę płynącą z Ewangelii uczynić bardziej zrozumiałą i bliższą współczesnemu człowiekowi. W ten sposób ludzie świeccy nie będą czuli się niepotrzebni Kościołowi, przeciwnie otrzymają należne sobie miejsce. Ze swej strony dadzą oni Kościołowi nowe, dotąd niewykorzystane siły i możliwości, rozporządzając całym zasobem środków doczesnych, które służą dobru człowieka. Współpraca duchownych i świeckich, dzięki wykorzystaniu wszystkich sił i środków, ukaże właściwe oblicze Kościoła i będzie realizować jego misję w świecie.

W dobie rosnącej samoświadomości laikatu, myśl i działalność Bogdana Jańskiego, po prawie 170 latach, jest wciąż aktualna i stanowi wyzwanie na kolejne stulecia. W czasach, kiedy świat ulega przemianom, kiedy warunki życia przeobrażają się w zaskakującym tempie, chrześcijańska aktywność świeckich jest bardziej niezbędna niż kiedykolwiek. Inicjatywy wiernych świeckich połączone z apostolskim świadectwem są szczególnie niezbędne tam, gdzie chodzi o znalezienie sposobów przeniesienia w sferę zdarzeń społecznych, politycznych i ekonomicznych wymagań nauki chrześcijańskiej.

Rozwój życia laikatu, jego misja w Kościele i świecie, jest i staje się znakiem nowej nadziei na progu nowego tysiąclecia. Świecki chrześcijanin coraz czynniej uczestniczy w

powszechnej misji Kościoła, posiada on coraz większą świadomość swego powołania i przekonanie, że jest „człowiekiem Kościoła w sercu świata i człowiekiem ze świata w sercu Kościoła”¹¹. Na jego ofiarnym, świadomym i odpowiedzialnym udziale opierają się w znacznej mierze perspektywy głoszenia Ewangelii w dzisiejszym świecie. Niewątpliwie przyczyniła się do tego i miała swój znaczny wpływ - myśl i działalność świeckiego apostoła Wielkiej Emigracji.

¹¹ L. Moreira Neves, *I laici cristiani: essere e agire alla luce del Concilio Vaticano II*, w: “*Angelicum*” 64 (1987), s. 559.